

Een stuivende stuifdijk

Zanddijk op Goeree mag zijn eigen weg gaan

KEES VERTEGAAL

*Herstelwerkzaamheden
winter 2007/2008
(foto Stefan Poot/Natuurmonumenten)*

De Kwade Hoek op Goeree is een van meest natuurlijke duingebieden van ons land. Graafmachines hebben hier in de winter van 2007 op 2008 zand afgegraven. Met enorme vrachtwagens is 150.000 kubieke meter een paar kilometer over het strand naar het Flauwe Werk gereden. Dat is heel veel zand. De kustverdediging moest worden versterkt, omdat het Flauwe Werk een 'zwakke schakel' was. Deze grootschalige zandwinning klinkt als een enorme aanslag op de natuur, maar vreemd genoeg was het dat niet. Vereniging Natuurmonumenten, beheerder van de Kwade Hoek, wilde het zelfs graag.

De Kwade Hoek, op de kop van Goeree, is een Waddeneiland in het klein. Maar dan in Zuid-Holland, amper vijftig kilometer van Rotterdam, bijna nog in de Randstad. Neem de tijd en loop van de binnenduinstrand richting zee. Er gaat een wereld open. Eerst duinstruwelen, afgewisseld door schorren, begraasde zilte graslanden, en manshoge rietruigten, met in de nazomer hoge, prachtig bloeiende heemst - de inheemse stokroos. Naar zee wordt het ruiger: slenken die bij hoog water vollopen met zeewater, slikken met zeekraal en de eerste strandjes. Nog verder kom je bij brede stranden met stuivend zand, nog nauwelijks begroeide duintjes, brede slikken en schorren in alle stadia van ontwikkeling. Het is helemaal natuur, geen mens die hieraan komt: dat zie je en dat voel je. Alleen de horizon werkt niet mee. Aan de noordoostkant vullen de Haringvlietsluizen het uitzicht. Meer naar het noorden tekent de Rotterdamse haven de skyline.

Het zicht op de duinen van Voorne en de zandbanken van de Haringvlietmond aan de noordwestkant is wel mooi.

Stuifdijken, iets van vroeger

Een stuifdijk is een dijk van zand. Als je op een breed strand met veel rondstuivend zand helm plant of rietschermen poot, gaat het zand daar braaf liggen en ontstaat een duintje. Als je dat doet in een lange, rechte lijn, ermee doorgaat als het duintje hoger wordt en er genoeg stuivend zand is, dan krijg je een stuifdijk. Zet hem goed in de helm, want een stuifdijk mag wel aan- en opstuiven, maar niet wegstuiven. Een ouderwetse stuifdijk stuift niet, maar is juist dicht begroeid.

In vroeger tijden werd op plekken waar de kust aangroeide zo land aangewonnen. Stuifdijken vind je vooral op de Waddeneilanden en in het Deltagebied. De Kwade Hoek op Goeree is een van de weinige plekken waar de kust al meer dan anderhalve eeuw aangroeit en waar steeds weer nieuwe duinen ontstaan. Tot ruim twintig jaar geleden werden ook hier stuifdijken aangelegd, tot men vond dat de natuur hier zijn gang moest kunnen gaan. Het water wordt nu niet meer getemd. De zee dringt bij hoog water nog altijd diep door tussen de duintjes, schorren en brakke moerassen. De krachten van wind, golven en stroming schrijven hier de wet voor, met als resultaat een uniek stuk Nederlandse oernatuur.

Vergraste binnenkant van de stuifdijk voor herstel (foto Kees Vertegaal).

Alleen die stuifdijken, kunstmatige restanten uit de vorige eeuw, goed vastgelegd en dicht begroeid met helm, bleven liggen, nog altijd uitstekend bestand tegen de aanval van de zee. Vooral de grootste en oudste stuifdijk zag er recht en onnatuurlijk uit. Een barrière tussen de natuurkrachten aan de zeezijde en het duin-ecosysteem aan de landkant.

Stijve stuifdijk in beweging

Het Flauwe Werk is een smal stuk zeewering, halverwege de noordwestkust van Goeree. Van oudsher is het een plek waar de zee het op gemunt heeft. De Kwade Hoek groeide aan, het Flauwe Werk werd aangevallen: een zwakke schakel in de kustverdediging die versterkt moest worden. Daarvoor was veel zand nodig. Vereniging Natuurmonumenten, de beheerder van het grootste deel van de duinen op Goeree, kwam op het lumineuze idee hiervoor zand te halen uit één van de grootste stuifdijken in de Kwade Hoek. Zo kon dichtbij goed en goedkoop zand worden gewonnen voor de versterking en kon tegelijk die rare zanddijk worden opgeruimd. Die stijve stuifdijk zou weer in beweging worden gebracht en het zand zou alsnog kunnen stuiven waar het wilde. Voor de kustveiligheid was het geen probleem, de stuifdijk was nooit afgemaakt

Artist impression (Eric van Rootselaar).

en speelde geen rol in de waterkering. Er werd een plan gemaakt, dat verrassend snel zijn beslag kreeg. De bewoners van Goeree waren enthousiast, de provincie steunde het, het waterschap vond het prima en in de winter van 2007/2008 gingen de graafmachines aan de gang. Het zand werd zo veel mogelijk weggehaald van plekken waar het van nature zou zijn weggestoven of waar het anders zou zijn weggespoeld door het tij. Er ontstond een veel slankere duinregel, met op een aantal plaatsen laagten waar de zee met nieuwe geulen zou kunnen doorbreken naar de achtergelegen vallei. Ongeveer als de jongere, meer natuurlijke stukken van de Kwade Hoek, meer naar het oosten. Na het graven mocht de natuur zijn gang gaan.

Pasen 2008, wind en zee slaan toe

Toen het werk werd uitgevoerd was dat toch wel schrikken. Graafmachines trokken de begroeiing weg, zetten zand op hopen en laadden het op grote dumpers. Die denderden op hun beurt met een pittig vaartje over brede werkstroken en over het strand naar het Flauwe Werk. Maar waar het klaar was bleven aardig ogende duinvormen achter. Die werden niet ingeplant of vastgelegd. De wind kreeg hier dus al snel vat op. In een paar maanden tijd veranderde de dichtbegroeide zanddijk, via een tussenfase die deed denken aan de aanleg van een snelweg, in een fel stuivend kustlandschap. Indrukwekkend was het om te zien hoe snel het zand zich verplaatste. Waar zich hele duinen leken te ontwikkelen was het zand soms na een paar weken met wind uit een andere richting weer helemaal verdwenen. Van de ontworpen duinvormen liet de wind na enige tijd alleen nog de grove trekken over. Eind maart, rond Pasen, brak de zee bij een hoge vloedstand en een niet eens zo harde noordwestenwind voor het eerst door naar de laagte achter de voormalige stuifdijk. Veel sneller dan gedacht hernam de natuur zijn rechten.

Neem een kijkje

Tot nu toe gaat het goed. We zullen zien wat er verder gebeurt. Het zand zal op nieuwe plekken tot rust komen en begroeid raken, er zullen nieuwe krekken ontstaan, nieuwe brakke slikken, die ook begroeid zullen raken. Misschien gooit een stormvloed op een gegeven moment alles weer overhoop. Dat is kustnatuur in optima forma, dat is de Kwade Hoek. Het is de moeite waard af en toe te gaan kijken hoe het verder gaat.

KEES VERTEGAAL IS ZELFSTANDIG ECOLOGISCH ADVISEUR